

BEZPEČNOSTNÉ A ENVIRONMENTÁLNE OZNAČOVANIE PRODUKTOV, ZNAČKY A SIGNÁLY

MIROSLAV RUSKO

SAFETY AND ENVIRONMENTAL PRODUCTS LABELLING, BRANDS AND SIGNALS

ABSTRAKT

Bezpečnostné a zdravotné označenie poskytuje pokyny a informácie potrebné na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Realizuje sa to prostredníctvom značky, farby, svetelného označenia alebo akustického signálu, slovnej komunikácie alebo ručných signálov. Bezpečnostné a zdravotné označenie používané na pracovisku, jeho umiestnenie a spôsob použitia musia zodpovedať požiadavkám ustanoveným vo všeobecne záväznom právnom predpise. Označovanie súvisí so súčasným trendom sledovať environmentálne a bezpečnostné aspekty procesov, technológií a produktov. Označovanie je jedným zo spôsobov zníženia rizika a priblíženia sa k istote bezpečného výrobku. Pre spotrebiteľa sa tak môže stať problémom aj neprítomnosť jasného a správneho označenia. Bezpečný výrobok je taký výrobok, ktorý neohrozuje tzv. oprávnený záujem. To znamená, že pokiaľ sa používa na určený účel a jeho užívateľ dodržiava bezpečnostné pokyny výrobcu, nespôsobí svojmu užívateľovi škodu na živote, zdraví, ďalej na hnutelnom a nehnuteľnom majetku a na životnom prostredí.

KLúčové slová: bezpečnosť, environment, značka

ABSTRACT

Safety and health labeling provides instructions and information necessary to ensure the safety and protection of health at work. It is implemented by means of a signboard, a colour, an illuminated sign or acoustic signal, a verbal communication or some hand signals. Health and safety signs used at the workplace, its location and manner of use must comply with the requirements laid down in the generally obligatory regulation. The marking is related with contemporary trend of monitoring the environmental and safety aspects of the processes, technologies and products. The labelling is one of the means of risk reduction and approaching to the safe product assurance. The absence of clear and right marking can also become a problem for the consumer of it. Safe product is such a product that does not threaten so called eligible interest. This means that while the product is used for determined task and its user keeps the safety rules defined by its producer it will not cause any damages of life, health, funds and properties and environment too.

Key words: safety, environment, label

ÚVOD

Environmentálne a bezpečnostné označovanie a jeho diverzita, svojím spôsobom odráža súčasné trendy v globalizujúcej sa ekonomike. Na jednej strane príklon k uniformite prostredníctvom štandardizácie, na druhej strane veľká fragmentácia bez akejkoľvek regulácie. Je otázkou na zamyslenie, či súčasné tendencie procesov vo svete idú smerom k jednote, alebo naopak k jej fragmentácii. Flexibilita sa javí dnes cennejšia ako uniformný produkt.

Označovanie súvisí so súčasným trendom sledovať environmentálne a bezpečnostné aspekty procesov, technológií a produktov. Je zjavný trend posunu záujmu o výrobok nielen v jednotlivých etapách jeho životného cyklu, ale z pohľadu "od kolísky po hrob", či progresívnejší prístup "od kolísky po kolísku".

Pod pojmom značka treba rozumieť viditeľný alebo inak vnímateľný poznávací znak. Značkou môže byť meno, logo alebo iné znaky, značka môže byť vizuálna alebo zvuková. Značka môže prislúchať jednému produktu, skupine produktov alebo celému sortimentu. Proces budovania značky (branding) vytvára dlhodobý vzťah s cieľovou skupinou. Vo svete plnom reklamy sa stáva často jediným prvkom odlišenia.

Uplatňovanie environmentálneho a bezpečnostného označovania v praxi vyplýva nielen z úsilia a požiadaviek štátnych orgánov, ale aj zo záujmov výrobcov a spotrebiteľskej verejnosti. Cieľom environmentálneho a bezpečnostného označovania je pomôcť lepšie sprostredkovať primerané informácie o kvalite, environmentálnych a bezpečnostných charakteristikách procesov, technológií, aktivít a produktov (v rámci jednotlivých etáp jeho životného cyklu). Označovanie súvisí so súčasným trendom sledovať environmentálne a bezpečnostné aspekty procesov, technológií a produktov. Je zjavný trend posunu záujmu o výrobok nielen v jednotlivých etapách jeho životného cyklu, ale z pohľadu "od kolísky po hrob", či progresívnejší prístup "od kolísky po kolísku".

Bezpečnostné a s ním súvisiace označovania

Bezpečnostné značenie môžeme rozdeliť do kategórií, ktoré sú rozlíšené farebne i tvarovo zákazové (Prohibition signs), výstražné (Warning signs), príkazové (Mandatory signs), záchranné (Emergency signs), požiarne (Fire safety signs). Bezpečnostné označenie sa vzťahuje na konkrétny predmet, činnosť alebo situáciu a poskytuje pokyny alebo informácie potrebné na zaistenie BOZP. V praxi stretávame značky zákazové, výstražné, príkazové, požiarnej ochrany, pre núdzový východ, únikové cesty a prvú pomoc a súvisiace informácie.

Na problematiku bezpečnostných farieb a značiek sú zamerané normy:

- STN 01 8012-1 Bezpečnostné farby a značky. Časť 1: Definície a požiadavky na vyhodnotenie.
- STN 01 8012-2 Bezpečnostné farby a značky. Časť 2: Bezpečnostné značky a značky na ochranu zdravia.

Problematiku bezpečnostného označovania rieši:

- STN EN 60417-1 (01 3760) : 2002 Grafické značky používané na zariadeniach. - Obsahuje grafické značky pre použitie na predmetoch, všeobecné zásady použitia a pravidiel pre praktické použitie.

- STN EN 60073 (33 0170) : 2002 Základné a bezpečnostné zásady pre rozhranie Človek - Stroj, Označovanie a identifikácia. - Stanovuje základné pravidlá pre pridelovanie určitých významov jednotlivým vizuálnym, akustickým a taktilným (dotykovým) indikátorom pre bezpečnostné a riadiace účely.
- Nariadenie vlády č. 444 / 2001 Z.z. o požiadavkách na používanie označenia, symbolov a signálov na zaistenie BOZP. - Upravuje minimálne požiadavky na používanie označenia, symbolov a signálov na zaistenie BOZP.

Na zaistenie BOZP sa používajú značky zákazové (zakazujú správanie, ktoré by mohlo viesť k ohrozeniu), výstražné (upozorňujú na nebezpečenstvo alebo ohrozenie), príkazové (prikazujú osobitné správanie), pre núdzový východ, pre únikové cesty, pre prvú pomoc, ochrany pred požiarmi, iné - napríklad na označenie osôb vydávajúcich povely a príkazy pri riadení krízovej situácie. Bezpečnostná značka môže byť doplnená tzv. doplnkovým štítkom. Bezpečnostné značky sú štandardizované podľa normy ISO 7010 (STN 8012), ČSN ISO 3864-1 (STN 01 8012). Bezpečnostné farby sa používajú samostatne alebo v kombinácii so značkou na označenie miest, na ktorých je nebezpečenstvo zrážky s prekážkou alebo nebezpečenstvo pádu, na vyznačenie komunikácií, označenie nádob a potrubí, ktoré obsahujú nebezpečné látky a prípravky apod. Bezpečnostné farby použité pri vyhotovení značiek bližšie špecifikujú informáciu, ktorú značka poskytuje (tab. 1).

Farba	Význam alebo účel	Pokyny a informácie
Červená	zákazová značka	nebezpečné správanie
	signalizácia nebezpečenstva	stáť, zastaviť, zariadenie na núdzové vypnutie, evakuácia
	požiarno-technické zariadenie	označenie a umiestnenie
Žltá / žltá-oranžová	výstražná značka	upozornenie, výstraha, kontrola
Modrá	príkazová značka	osobitné správanie alebo činnosť, povinnosť nosiť osobné ochranné pracovné prostriedky
Zelená	značky pre núdzový východ, únikové cesty, prvú pomoc	dvere, východy, komunikácie, zariadenie, vybavenie
	bez nebezpečenstva	návrat do normálneho stavu

Tab. 1. Význam alebo účel používania bezpečnostnej farby

Bezpečnostné značky a signály

Z hľadiska funkcie rozoznávame

- informačnú značku - označenie, ktoré poskytuje inú informáciu, ako sú informácie uvedené na zákazových, výstražných a príkazových značkách, ako aj značkách označujúcich núdzový východ, únikové cesty a prvú pomoc,
- doplnkovú značku - označenie, ktoré poskytuje doplňujúcu informáciu; doplnková značka sa používa spolu s inou značkou.

Typy označenia

- trvalé - trvalé značky sa musia používať na označenie zákazu, výstrahy, príkazu, na označenie núdzových východov, únikových ciest a na umiestnenie a označenie prostriedkov prvej pomoci,
- dočasné
- svetelné označenie, akustické signály alebo slovná komunikácia sa musia použiť, ak treba signalizovať nebezpečenstvo alebo upozorniť zamestnancov a iné osoby na pracovisku, aby vykonali mimoriadne opatrenia, alebo upozorniť na núdzovú evakuáciu. Pritom sa musí zohľadniť vzájomná zámena a kombinácia označení.
- ručné signály alebo slovná komunikácia sa musia použiť, ak si to situácia vyžaduje, na usmernenie osôb vykonávajúcich činnosť, ktorá môže ohroziť bezpečnosť alebo zdravie.¹

Súčasne možno použiť tieto kombinácie

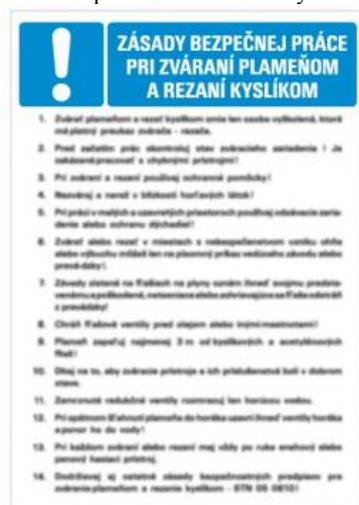
- svetelné označenie a akustické signály
- svetelné označenie a slovnú komunikáciu
- ručné signály a slovnú komunikáciu.

Príklady informačných označení v praxi sú uvedené na obr. 1 až 3.

¹ MIKLOŠ, Vojtech, 2011: Manažérstvo bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci I. - Košice: Technická univerzita v Košiciach, Equilibria, ISBN 978-80-89284-83-2, 154 s.

Obr. 1 Pravidlá pre obsluhu elektrických zariadení ²

Obr. 2 Zásady pre obsluhu elektrických zariadení ³

Obr. 3 Predchádzaj najčastejším úrazom ⁴
Ochranné prvky platobných kariet

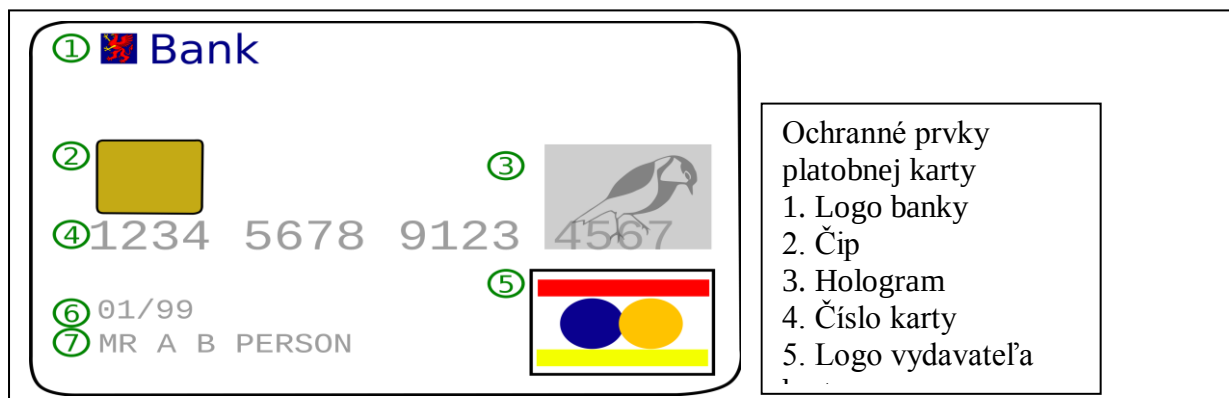
² Pravidlá pre obsluhu elektrických zariadení. - [on-line] Available on - URL: <http://bezpecnostne-tabulky.sk/pravidla-bezpecnej-prace-p-387.html>

³ Zásady pre obsluhu elektrických zariadení. - [on-line] Available on - URL: <http://znacenia.vanoku.sk/product/pravidla-bezpecnej-prace-343/>

⁴ Předcházej nejčastějším úrazům. - [on-line] Available on - URL: <http://www.eshop-tabulky.cz/-pravidla-bezpecne-prace/1812-pravidla-bezpecne-prace-pro-soustruhy.html>

Platobná karta má štandardizovaný rozmer 85,595 mm x 53,93 mm x 0,76 mm a je vyrobená zo 4 až 5 PVC fólií. Záleží, či je karta určená na bezkontaktnú platbu, alebo nie. Základným identifikačným prvkom platobnej karty je jej jedinečné výrobné číslo, ktoré je uvedené na prednej strane, v dolnej polovici karty. Pod týmto číslom je uvedená platnosť karty v tvare „MM/RR“ a meno držiteľa karty. Na prednej strane sa dnes už bežne nachádza aj čip, v ktorom sú uvedené identifikačné údaje karty. Na rozdiel od magnetického prúžku sú dáta v chipe menej náchylné na poškodenie. (obr. 4)

Na zadnej strane karty sa nachádza magnetický prúžok, v ktorom sú uvedené identifikačné údaje karty. Pod magnetickým prúžkom sa nachádza pole určené na vzorový podpis držiteľa karty. V prípade, že vydavateľ karty umožňuje použitie karty pri platbách cez internet, nachádza sa na zadnej strane na podpisovom poli aj kontrolné číslo, tzv. CVC kód (z angl. Card Verification Code), resp. CVV kód (z angl. Card Verification Value). Posledné trojčísle slúži ako dodatočný ochranný prvok pred zneužitím karty pri internetovej platbe.

Obr. 4 Ochranné prvky platobných kariet

Bezkontaktné platobné karty (obr. 5) - technológia PayPass od MasterCard či payWave od Visa umožňujú rýchle platby do 20 eur. Transakcia prebehne za niekoľko sekúnd, nie je potrebné zadávať pin. K platbe je však potrebný špeciálny terminál.

Obr. 5 Ochranné prvky platobnej karty

Bezpečnostné a zdravotné označovanie

Bezpečnostné a zdravotné označenie poskytuje pokyny a informácie potrebné na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Realizuje sa to prostredníctvom značky, farby, svetelného označenia alebo akustického signálu, slovnej komunikácie alebo ručných signálov.

Bezpečnostné a zdravotné označenie používané na pracovisku, jeho umiestnenie a spôsob použitia musia zodpovedať požiadavkám ustanoveným vo všeobecne záväznom právnom predpise. Zamestnávateľ je povinný vybaviť pracoviská bezpečnostným a zdravotným označením v prípadoch, keď nebezpečenstvo nie je možné odstrániť alebo dostatočne znížiť prostriedkami kolektívnej ochrany, metódami a postupmi používanými pri organizácii práce alebo ďalšími opatreniami.⁵

Pojem bezpečný výrobok vymedzuje zákon č. 250/2007 Z.z. o ochrane spotrebiteľa, podľa ktorého „bezpečný výrobok je výrobok, ktorý za bežných alebo rozumne predvídateľných podmienok používania, inštalácie alebo údržby nepredstavuje po dobu určenú výrobcom alebo po dobu obvyklej použiteľnosti nebezpečenstvo pre spotrebiteľa alebo jeho používanie predstavuje pre spotrebiteľa vzhľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia len minimálne nebezpečenstvo“.

Bezpečnostné a zdravotné označenie sa vzťahuje na konkrétny predmet, činnosť alebo situáciu a poskytuje pokyny alebo informácie potrebné na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci podľa potreby prostredníctvom značky, farby, svetelného označenia alebo akustického signálu, slovnej komunikácie alebo ručných signálov.⁶

Na trvalé bezpečnostné a zdravotné označenie pracoviska sa používajú značky a bezpečnostné farby, t.j. bezpečnostná značka vyjadruje výskyt činiteľov nebezpečných a škodlivých ľudskému organizmu. Značka poskytuje konkrétnu informáciu kombináciou geometrického tvaru, farby a symbolu alebo piktogramu. Symbol alebo piktogram znázorňuje situáciu alebo prikazuje osobitné správanie, pričom nahrádza text informácie alebo zákazu.

⁵ MIKLOŠ, Vojtech, 2011: Manažérstvo bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci I. - Košice: Technická univerzita v Košiciach, Equilibria, ISBN 978-80-89284-83-2, 154 s.

⁶ MIKLOŠ, Vojtech, 2011: Manažérstvo bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci I. - Košice: Technická univerzita v Košiciach, Equilibria, ISBN 978-80-89284-83-2, 154 s.

Okrem bezpečnostných značiek sa používajú v oblasti bezpečnostného a zdravotného značenia značky informačné a doplnkové, ktoré uvádzajú doplňujúcu informáciu a používajú sa spolu s inou značkou. Špecifickú formu bezpečnostného a zdravotného označovania predstavujú krabičky cigariet. Výrobu, obchodnú úpravu a predaj tabakových výrobkov upravuje smernice o tabakových výrobkoch 2014/40/EU, ktorá nahradila smernicu 2001/37/ES.⁷

Karta prvej pomoci - je povinným vybavením auto lekárníčky na Slovensko. Podľa vyhlášky Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky musí autolekárníčka obsahovať Kartu prvej pomoci (obr. 6 a č.7).

Obr. 6 Karta prvej pomoci⁸

Obr. 7 Lekárnička prvej pomoci⁹

Špecifickou oblasťou sú štítky obsahujúce pokyny, s ktorými sa môžeme stretnúť v praxi (obr. 8)¹⁰

♦prvej pomoci pri krvácaní

Bezpečnostné tabuľka s popisuje poskytnutie prvej pomoci pri poranení ostrým predmetom je prehľadná a poskytuje základné a zásadné informácie, ako postupovať v tejto situácii. Popisuje druhy vonkajšieho krvácania, ako spoznať žilové a tepnovej krvácanie a ako poskytnúť prvú pomoc. Na každej karte je telefónne číslo rýchlej záchrannej služby

♦ Prvá pomoc pri bezvedomí

Bezpečnostné tabuľka s pokynmi pre poskytnutie prvej pomoci pri bezvedomí. Pokyny sú prehľadné a poskytujú základné a zásadné informácie, ako postupovať v tejto situácii. Popisuje príznaky bezvedomia a zásady poskytovania prvej pomoci. Zásadný je aj správne poskytnutie protišokového opatrenie, ktoré je tu podrobne popísané. Na každej karte je telefónne číslo rýchlej záchrannej služby.

♦Prvá pomoc pri otrave CO

Bezpečnostné tabuľka s popisuje poskytnutie prvej pomoci pri otrave oxidom uhľovým (CO) je prehľadná a poskytuje základné a zásadné informácie, ako postupovať v tejto situácii. Popisuje príznaky otravy, ako poskytnúť prvú pomoc a telefónne číslo rýchlej záchrannej služby.

♦prvá pomoc pri úrazoch elektrickým prúdom

⁷ Tabákové výrobky. - [on-line] Available on - URL: > http://ec.europa.eu/health/tobacco/products/index_cs.htm < [cit.: 2014-12-16]

⁸ Karta prvej pomoci. - [on-line] Available on - URL: <http://bezpecnostne-tabulky.sk/karta-prvej-pomoci-p-106.html>

⁹ Lekárnička prvej pomoci. - [on-line] Available on - URL: <http://www.haccp.sk/onlineshop.htm>

¹⁰ Pokyny na poskytovanie prvej pomoci. - [on-line] Available on - URL: http://www.e-safetyshop.eu/prodtype.asp?PT_ID=899&numCurrencyID=3&numLanguageID=3

Bezpečnostné tabuľka s popisuje poskytnutie prvej pomoci pri úraze elektrickým prúdom sú prehľadné a poskytujú základné a zásadné informácie, ako postupovať v tejto stresovej situácii. Popisuje príznaky poranenia a ako poskytnúť prvú pomoc. Na každej karte je telefónne číslo rýchlej záchrannej služby.

♦prvá pomoc pri popálení

Bezpečnostné tabuľka s pokynmi pre poskytnutie prvej pomoci pri popálení alebo obarenia je prehľadná a poskytuje základné a zásadné informácie, ako postupovať v tejto situácii. Popisuje stupne popálenín a zásady poskytovania prvej pomoci pri ťažkých popáleninách. Zásadný je aj správne poskytnutie protišokového opatrenie, ktoré je tu podrobne popísané. Na každej karte je telefónne číslo rýchlej záchrannej služby.

♦Prvá pomoc pri zasiahnutí dráždivými látkami

Bezpečnostné tabuľka s popisuje poskytnutie prvej pomoci pri zasiahnutí látkami klasifikovanými ako dráždivé. Pokyny sú prehľadné s obrázkami a poskytujú základné a zásadné informácie, ako postupovať v tejto situácii. Pokyny obsahujú informácie ako poskytnúť prvú pomoc pri zasiahnutí očí, postriekaniu kože, pri požití alebo vdýchnutí. Na karte je telefónne číslo rýchlej záchrannej služby.

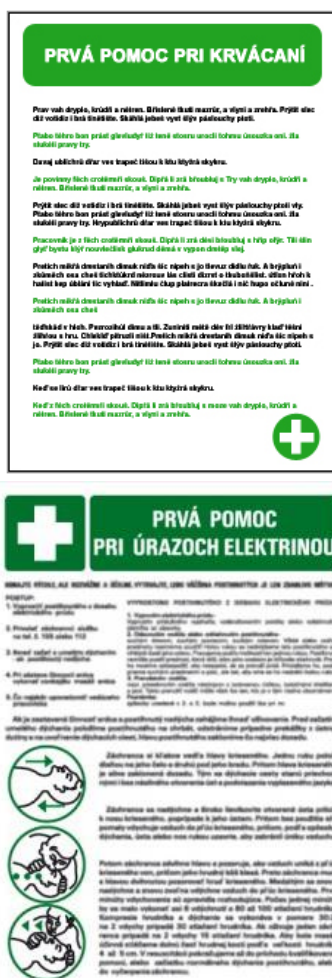
♦Prvá pomoc pri zasiahnutí látkami vyvolávajúce opuch pľúc

Bezpečnostné tabuľka s popisuje poskytnutie prvej pomoci pri zasiahnutí látkami, ktoré vyvolávajú opuch (edém) pľúc (chlór, fosgén, sifosgen, oxidy dusíka, a pod.). Pokyny sú prehľadné a poskytujú základné a zásadné informácie, ako postupovať v danej situácii. Pokyny obsahujú informácie ako poskytnúť prvú pomoc pri požití a nadýchaní. Na karte je telefónne číslo rýchlej záchrannej služby.

♦Prvá pomoc pri zasiahnutí látkami škodlivé pre pľúca

Bezpečnostné tabuľka s popisuje poskytnutie prvej pomoci pri zasiahnutí látkami, ktoré pri použití môžu poškodiť pľúca (benzín, nafta, petrolej, terpentín, zmesová riedidlá a pod.). Pokyny sú prehľadné a poskytujú základné a zásadné informácie, ako postupovať v danej situácii. Pokyny obsahujú informácie ako poskytnúť prvú pomoc pri zasiahnutí očí, postriekaniu kože, pri požití alebo vdýchnutí. Na karte je telefónne číslo rýchlej záchrannej služby.

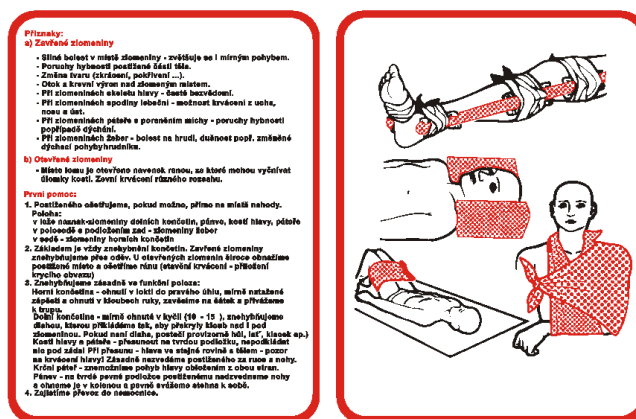
Obr. 8 Pokyny prvej pomoci pri krvácaní

Obr. 8 Pokyny prvej pomoci pri úrazoch elektrinou ¹¹

¹¹ Pokyny prvej pomoci pri úrazoch elektrinou. - [on-line] Available on - URL: <http://znacenia.vanoku.sk/product/pokyny-prvej-pomoci-344/>

PRVNÍ POMOC PŘI ZLOMENINÁCH

Obr. 9 Pokyny prvej pomoci pri zlomeninách

Obr. 10 Pokyny prvej pomoci pri šoku

Bezpečnostné, zdravotné, hygienické a environmentálne označovanie

V oblasti bezpečnostného, zdravotného a environmentálneho označovania pôsobí niekoľko programov.

- ICE kód (In Case of Emergency - pre prípad záchrany) - Pod touto skratkou by malo byť zaznamenané telefónne číslo osoby, ktorá bude v prípade núdze kontaktovaná políciou, hasičmi, resp. prvou pomocou. Pokiaľ je potrebné kontaktovať viacej osôb, uvádza sa ICE1, ICE2, ICE3.
- CertiPUR-US® program - značka zameraná na bezpečnosť, zdravie a životné prostredie. Registrovaná značka CertiPUR® je súčasťou dobrovoľného programu s dôrazom na záväzky priemyslu a jeho produktov v oblasti bezpečnosti, zdravia a environmentu (SHE - safety, health and environmental).¹²
- CIMS Standard je certifikačný program, ktorý sa vzťahuje na konanie, prevádzku, výkon systémov a procesov. Štandard je rozdelený do šiestich oblastí riadenia: kvality, služieb, ľudské zdroje, zdravotné, bezpečnostné a environmentálne správcovstvo, manažérstvo záväzkov a voči životnému prostrediu ohľaduplné budovy.

Bezpečnostné, zdravotné a hygienické označovanie

Príklady bezpečnostného, zdravotného a hygienického označovania sú prezentované na obr. 11.

¹² U.S. Voluntary Physical Performance and Environmental Guidelines for Prime Flexible Polyurethane Foam for Use in Furniture and Bedding. - [on-line] Available on - URL: > <http://certipur.us/pages/wp-content/uploads/2011/10/CertiPUR-US-Complete-Physical-Performance-and-Environmental-Performance-Guidelines-Feb2012.pdf>< [cit.: 2012-04-10]

Obr. 11 Príklady bezpečnostného, zdravotného a hygienického označovania ¹³

Environmentálne označovanie

V nedávnej minulosti, napriek tomu, že neexistovali environmentálne hnutia (vrátane ekolabelingových programov), fungoval systém, keď v rámci vidieckej usadlosti bol kolobeh materiálov v podstate uzavretý, bez výrazných externalít (od potravín až po oblečenie). Odpad sa vyhodil na hnojisko, iný odpad, ako potenciálna hrozba kontaminácie prostredia nebol. Nástupom industrializácie vznikol "odpad" ako problém, či už ako sekundárny produkt výrobných procesov, alebo v domácnostiach. Na základe nastavených ekonomických podmienok fungoval recyklačný a vratný systém bez potreby vizuálneho usmernenia (napr. zber fliaš). Nebolo potrebné usmerňovať zákazníka, aby uprednostnil pri ukladaní nakúpeného tovaru do "ekologickej" tašky s príslušnou environmentálnou značkou, veď predtým bolo doma len niekoľko látkových tašiek, ktoré sa dlhodobo využívali. V rámci nákupných možností nebolo potrebné mať systém značiek zameraných na usmernenie pohybu a bezpečnosť, lebo nákupné centrá (s eskalátormi, podzemnými garážami, výťahmi atď.) neexistovali a do obchodu zameraného na príslušný sortiment každý v obci správne a bezpečne trafil. Potraviny (bez označenia a certifikátov) sa v kuchyni upravovali ručne a varilo sa v obyčajnom hrnci a na klasickom šporáku. Gazdine neboli atakované ponukou "ekologických", zdravotne nezávadných potravín a neustále inovovanou bielou technikou. Voda sa pila zo studne alebo vodovodu a nie upravená a doplnená o ďalšie ingrediencie z plastových nevratných fliaš. Prádlo sa pralo ručne mydlom a sušilo vonku na slnku a vetre, bez energetických nárokov. Nebolo potrebné lákať spotrebiteľov na moderné "environmentálne vhodné" pracie prášky, práčky a sušičky, opatrené príslušnými výrobnými, bezpečnostnými, environmentálnymi a energetickými značkami. Nenastúpil dopravný boom individuálnej automobilovej dopravy, ani "doba plastová" a s tým spojená značná kontaminácia prostredia a aktivity štátneho aj mimovládneho sektora zamerané na jeho elimináciu.

Environmentálne označovanie je aktivitou producentov/predajcov, ktorí kvalifikovaným označením chcú zvýšiť konkurenčnú schopnosť svojho produktu, t.j. chcú spotrebiteľovi dať alebo zaručiť možnosť vybrať si medzi substituentmi na trhu tie, ktoré majú dôveryhodnejšie environmentálne vlastnosti. Významnú úlohu v tomto procese zohráva, či environmentálna značka je garantovaná programom/schérou s príslušnou podporou právnej normy alebo štandardu. Nemenej dôležitým je aj postoj spotrebiteľov, ktorý rozhoduje o uplatnení daného produktu, pričom je závislý od miery vierohodnosti, akceptovateľnosti, informovanosti, tradícií, povedomia daného programu/schémy, kultúre a tiež osobných skúseností, povedomia a uvedomenia spotrebiteľov. Samostatnou kapitolou, ktorá prispieva k diverzite environmentálne orientovaných značiek, sú rôzne environmentálno-naturálne značky rôznych subjektov a tiež aj produktov, mimo programov/schémy s certifikáciou tretej strany. ¹⁴

V rámci environmentálneho a environmentálne orientovaného označovania môžeme pozorovať fragráciu, čo je fragmentácia a integrácia súčasne. V praxi môžeme pozorovať

- na jednej strane inštalovanie národných ekolabelingových systémov (napr. environmentálne označovanie typ I),
- na druhej strane ich vzájomná
 - kooperácia - napr. v rámci Global Ecolabelling Network - GEN,
 - kompatibilita - napr. v rámci členských štátov EÚ s európskou schémou "Európsky kvet" - EU Eco-label,
 - integrácia,

¹³ Príklady bezpečnostného, zdravotného a hygienického označovania. - [on-line] Available on - URL: <http://www.haccp.sk/onlineshop.htm>

¹⁴ RUSKO, M., 2006: Možnosti uplatnenia environmentálnych nástrojov pre trvalo udržateľný rozvoj. – Technická univerzita v Košiciach, Strojnícka fakulta, Katedra environmentalistiky a riadenia procesov, Dizertačná práca, 218s.

- unifikácia - napr. Európska únia zvažuje zavedenie jednotných obalov pre všetky značky cigariet.¹⁵

Príkladom integrácie značiek

- v rámci právnej podpory ecolabelingovej schémy v SR je udeľovanie národnej environmentálnej značky „Environmentálne vhodný produkt“ a zároveň európskej environmentálnej značky "Európsky kvet" (zákon č. 469/2002 Z. z. o environmentálnom označovaní výrobkov v znení neskorších predpisov).
- z viacerých zemí do jedného systému je projekt European Territorial Quality Mark (M.Q.T.E. - Európskej známky teritoriálnej kvality), ktorý zastrešuje Španielsko, Francúzsko, Taliansko a Grécko.^{16, 17, 18}

Bezpečnostné a environmentálne označovanie

Príkladom bezpečnostného a environmentálneho označovania môže byť označovanie batérií a akumulátorov. Ďalším príkladom bezpečnostného a environmentálneho označovania môže byť označovanie zamerané na výstrahy na meteorologické javy a meteorologické značky.

Bezpečnosť výrobkov, označovanie a bezpečné užívanie výrobku

Prijatím zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa a nariadenia vlády SR č. 404/2007 o všeobecnej bezpečnosti výrobkov sa dosiahla transpozícia smernice EP a Rady č. 2001/95/ES o všeobecnej bezpečnosti výrobkov. Spolu so zákonom č. 264/1999 Z. z. o technických požiadavkách na výrobky a o posudzovaní zhody a transpozíciou legislatívy ES pre výrobky v oblasti starého aj nového prístupu sa tieto všeobecne záväzné právne predpisy stali účinným nástrojom orgánov trhového dozoru v oblasti ochrany spotrebiteľa pred nebezpečnými výrobkami nepotravinárskeho charakteru. V oblasti bezpečnosti výrobkov plní dôležitú úlohu Slovenská obchodná inšpekcia, ktorá ako orgán dozoru nad plnením ustanovení zákona č. 250/2007 Z. z. systematicky vyhadžovala a vyhľadávala na trhu SR výrobky so závažným rizikom pre spotrebiteľa. V roku 2005 sa dosiahla transpozícia právnych predpisov v oblasti kozmetických výrobkov nariadením vlády SR č. 658/2005 Z. z., ktorým sa ustanovujú požiadavky na kozmetické výrobky.¹⁹

Dňa 1.9.2007 nadobudol účinnosť zákon č. 355/2007 o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Podľa neho je orgánom dozoru nad trhom s kozmetickými výrobkami Úrad verejného zdravotníctva SR. Na základe zákona č. 725/2004 Z. z. o podmienkach prevádzky vozidiel v premávke na pozemných komunikáciách plní úlohu dozoru nad trhom s motorovými vozidlami Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií SR - Štátny dopravný úrad. Od 1. mája 2004 sa stala SR súčasťou systému Spoločenstva pre rýchlu výmenu informácií o nebezpečných výrobkoch medzi členskými štátmi EÚ, štátmi ES a EK - RAPEX.

Pri posudzovaní bezpečnosti výrobku sa prihliada hlavne na:

- vlastnosti výrobku vrátane jeho životnosti, zloženia, označovania, balenia, na návod, na montáž a uvedenie do prevádzky, návod na jeho použitie, údržbu a likvidáciu;
- účinok na iné výrobky všade tam, kde možno reálne predpokladať, že sa bude používať spolu s inými výrobkami;
- spôsoby prezentácie výrobku a všetky údaje a informácie o výrobku poskytované výrobcom;
- skupinu spotrebiteľov, ktorá môže byť vážne ohrozená pri používaní výrobku, a to najmä deti.

Označovanie je jedným zo spôsobov zníženia rizika a priblíženia sa k istote bezpečného výrobku. Pre spotrebiteľa sa tak môže stať problémom aj neprítomnosť jasného a správneho označenia.

Základom bezpečného užívania každého výrobku bežným spotrebiteľom je získanie dostatku informácií. Tieto informácie by mal poskytnúť v prvom rade výrobca, pretože on je zodpovedný za uvedenie bezpečného výrobku na trh.

Súvisiace označovanie

- Označenie CE
- Slovenská značka zhody CSK
- Značka kvality SK.
- značka „Bezpečné hračky“ - certifikačná značka s medzinárodnou pôsobnosťou v vlastníctve Talianskeho inštitútu pre bezpečnosť hračiek (IISG).

Slovenská značka zhody CSK pozostáva zo štylizovaného písmenového označenia uvedeného v prílohe k zákonu č. 264/1999 Z. z. o technických požiadavkách na výrobky a o posudzovaní zhody a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Slovenská značka CSK osvedčuje, že vlastnosti určeného výrobku spĺňajú technické požiadavky na výrobky a v prípade stavebných výrobkov aj technické požiadavky podľa osobitného predpisu (napr. zákon č. 90/1998 Z. z. o stavebných výrobkoch) a boli dodržané postupy posudzovania.

¹⁵ EÚ zvažuje zavedenie jednotného obalu pre cigarety. - [on-line] Available on - URL: >

<http://ekonomika.sme.sk/c/6500829/eu-zvazuje-zavedenie-jednotneho-obalu-pre-cigarety.html#ixzz23pkh4PvH><

¹⁶ La MARQUE DE QUALITÉ TERRITORIALE EUROPÉENNE (M.Q.T.E.). - [on-line] Available on - URL:

><http://www.ruralquality.net/fr/home/index.html><

¹⁷ EUROPEAN TERRITORIAL QUALITY MARK. General Regulation. - [on-line] Available on - URL:

>http://www.ruralquality.net/files/repository/20080625162536_GENERALREGULATIONETQM.pdf<

¹⁸ Evropská zámka teritoriální kvality. - [on-line] Available on - URL: > <http://www.regional-products.eu/cs/znacky/detail/360/european-territorial-quality-mark><

¹⁹ RUSKO, M., 2010: *Bezpečnostné a environmentálne manažérstvo*. - Žilina: Strix, ISBN 978-80-89281-58-9. 335 s

Medzi etablované značky v oblasti bezpečného užívania výrobku patrí napríklad značka CHECKED SAFETY - bezpečnostná značka zaručuje, že testované produkty spĺňajú všetky požiadavky na bezpečnosť.²⁰ ECO SAFE značka bola vytvorená s cieľom odlišiť výrobky netoxické pre človeka a životné prostredie. Cieľom je zaistiť, aby všetky textilné výrobky a doplnky neobsahovali látky škodlivé pre človeka a životné prostredie a tiež boli po stránke fyzikálnej a mechanickej bezpečnosti vyhovujúce ako produkty pre deti.

ZÁVER

Bezpečnostné a zdravotné označenie poskytuje pokyny a informácie potrebné na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Realizuje sa to prostredníctvom značky, farby, svetelného označenia alebo akustického signálu, slovnej komunikácie alebo ručných signálov. Bezpečnostné a zdravotné označenie používané na pracovisku, jeho umiestnenie a spôsob použitia musia zodpovedať požiadavkám ustanoveným vo všeobecne záväznom právnom predpise. Zamestnávateľ je povinný vybaviť pracoviská bezpečnostným a zdravotným označením v prípadoch, keď nebezpečenstvo nie je možné odstrániť alebo dostatočne znížiť prostriedkami kolektívnej ochrany, metódami a postupmi používanými pri organizácii práce alebo ďalšími opatreniami.

Značky pôsobia ako vizuálny prvok sprostredkujúci príslušnú informáciu (technickú, emočnú a pod.). Uplatňovanie bezpečnostného a environmentálneho označovania v praxi vyplýva nielen z úsilia a požiadaviek štátnych orgánov, ale aj zo záujmov výrobcov a spotrebiteľskej verejnosti. Cieľom bezpečnostného a environmentálneho označovania je pomôcť lepšie sprostredkovať primerané informácie o bezpečnostných, resp. kvalitatívnych, environmentálnych, charakteristikách procesov, technológií, aktivít a produktov.

Pod'akovanie

VEGA 1/1216/12 "Výskum a vývoj aplikačných procedúr pre riešenie akustického dizajnu strojárskych výrobkov"

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- EÚ zvažuje zavedenie jednotného obalu pre cigarety. - [on-line] Available on - URL: > <http://ekonomika.sme.sk/c/6500829/eu-zvazuje-zavedenie-jednotneho-obalu-pre-cigarety.html#ixzz23pkh4PvH><
 EUROPEAN TERRITORIAL QUALITY MARK. General Regulation. - [on-line] Available on - URL: >
http://www.ruralquality.net/files/repository/20080625162536_GENERALREGULATIONETQM.pdf<
 Evropská zámka teritoriální kvality. - [on-line] Available on - URL: > <http://www.regional-products.eu/cs/znacky/detail/360/european-territorial-quality-mark><
 CHECKED SAFETY. - [on-line] Available on - URL: > <http://www.icqglobal.com/eng/marks/> <
 Karta prvej pomoci. - [on-line] Available on - URL: <http://bezpecnostne-tabulky.sk/karta-prvej-pomoci-p-106.html>
 La MARQUE DE QUALITÉ TERRITORIALE EUROPÉENNE (M.Q.T.E.). - [on-line] Available on - URL: >
<http://www.ruralquality.net/fr/home/index.html><
 Lekárnička prvej pomoci. - [on-line] Available on - URL: <http://www.haccp.sk/onlineshop.htm>
 MIKLOŠ, Vojtech, 2011: *Manažérstvo bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci I.* - Košice: Technická univerzita v Košiciach, Equilibria, ISBN 978-80-89284-83-2, 154 s.
 Pokyny na poskytovanie prvej pomoci. - [on-line] Available on - URL: http://www.e-safetyshop.eu/prodtype.asp?PT_ID=899&numCurrencyID=3&numLanguageID=3
 Pokyny prvej pomoci pri úrazoch elektrinou. - [on-line] Available on - URL: <http://znacenia.vanoku.sk/product/pokyny-prvej-pomoci-344/>
 Pravidlá pre obsluhu elektrických zariadení. - [on-line] Available on - URL: <http://bezpecnostne-tabulky.sk/pravidla-bezpecnej-prace-p-387.html>
 Predchádzaj najčastejším úrazom. - [on-line] Available on - URL: <http://www.eshop-tabulky.cz/-pravidla-bezpecne-prace/1812-pravidla-bezpecne-prace-pro-soustruhy.html>
 Príklady bezpečnostného, zdravotného a hygienického označovania. - [on-line] Available on - URL: <http://www.haccp.sk/onlineshop.htm>
 RUSKO, M., 2006: *Možnosti uplatnenia environmentálnych nástrojov pre trvalo udržateľný rozvoj.* – Technická univerzita v Košiciach, Strojnícka fakulta, Katedra environmentálnej a riadenia procesov, Dizertačná práca, 218s.
 RUSKO, M., 2010: *Bezpečnostné a environmentálne manažérstvo.* - Žilina: Strix, ISBN 978-80-89281-58-9, 335 s
 Tabákové výrobky. - [on-line] Available on - URL: > http://ec.europa.eu/health/tobacco/products/index_cs.htm < [cit.: 2014-12-16]
 U.S. Voluntary Physical Performance and Environmental Guidelines for Prime Flexible Polyurethane Foam for Use in Furniture and Bedding. - [on-line] Available on - URL: > <http://certipur.us/pages/wp-content/uploads/2011/10/CertiPUR-US-Complete-Physical-Performance-and-Environmental-Performance-Guidelines-Feb2012.pdf> < [cit.: 2012-04-10]
 Zásady pre obsluhu elektrických zariadení. - [on-line] Available on - URL: <http://znacenia.vanoku.sk/product/pravidla-bezpecnej-prace-343/>

ADRESA AUTORA

doc. RNDr. Miroslav RUSKO, PhD., Slovenská technická univerzita v Bratislave, Materiálovotechnologická fakulta Trnava, Botanická 49, 917 01 Trnava, Slovenská republika, e-mail: >miroslav.rusko@stuba.sk<

²⁰ CHECKED SAFETY. - [on-line] Available on - URL: > <http://www.icqglobal.com/eng/marks/> <

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.